

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНИХ ПЕРЕСТРАХОВИКІВ В УКРАЇНІ

Наталія ТКАЧЕНКО

Розглянуто необхідність розвитку професійного ринку перестрахування в Україні. Висвітлено проблеми та перспективи подальшого створення інституту професійних перестраховиків. Визначено основні принципи створення національної перестраховальної компанії.

The necessity of professional reinsurance market in Ukraine is considered. Problems and prospects of the further creation of professional reinsurers institute are explained. The fundamental principles of national reinsurance company creation are determined.

Тривала практика страхування показала, що перестрахування є необхідною умовою забезпечення фінансової стійкості страхових операцій будь-якої страхової компанії незалежно від розміру її капіталів, резервних фондів та інших активів. Доходи і навіть всі активи будь-якого страховика складають лише незначну частку його відповідальності перед страхувальниками. Для приведення страхових сум за ризиками прийнятими на страхування у відповідність з фінансовими можливостями страховика, а отже, для забезпечення фінансової стійкості страхових компаній та їхньої рентабельності, існує інститут перестрахування.

Важливим фактором, що демонструє розширення меж страхового бізнесу є розвиток професійного ринку перестрахування. Лише професійні перестраховики, які ніколи не були конкурентами для страхових компаній, надають послуги останнім з метою захисту їх інтересів та інтересів страхувальників. Саме в цьому і полягає головна філософія діяльності професійного перестраховика.

У вітчизняній науковій літературі приділяється певна увага питанням організації функ-

ціонування страхового ринку взагалі та ринку перестрахування, зокрема. Вагомий внесок у розвиток теорії та практики організації процесу перестрахування було зроблено у роботах як вітчизняних, так і зарубіжних дослідників, серед них: В. Балакирева, Н. Внукова, О. Вовчак, Т. Гварліані, Л. Горбач, С. Дєдіков, К. Турбіна, М. Мних, Л. Орланюк-Маліцька, Л. Рейтман, С. Осадець, Я. Шумелда та ін.

Разом з тим, аналіз теоретичних розробок і діючої практики свідчить, що в сучасних умовах невирішеною залишається проблема дослідження необхідності та ролі професійних перестраховиків на страховому ринку.

З огляду на вищезазначене, основною метою статті є дослідження тенденцій розвитку професійних перестраховиків в Україні та їх впливу на функціонуючий вітчизняний страховий ринок та перестраховальний бізнес.

Існування інституту перестрахування, як вже було зазначено вище, дозволяє забезпечити фінансову стійкість страхових компаній, однак, передаючи частину ризику на перестрахування, страховик передає і частину зібраної

премії. Тому особливого значення набувають питання створення потужних перестрахових компаній в Україні.

Отже, однією з логічних закономірностей подальшого розвитку вітчизняного перестрахового ринку є спеціалізація компаній на перестрахованні. Спеціалізовані перестрахові компанії або професійні перестраховики – це страхові товариства, які спеціалізуються лише в галузі перестраховування, тобто не проводять прямого страхування. Вони є невід'ємною частиною страхового ринку будь-якої розвиненої країни.

На сьогодні у світі діє близько 350 професійних перестрахових товариств, із них 132 – у Європі [4, 9]. Низка країн Східної та Центральної Європи мають досвід регулювання діяльності національних перестраховиків. Наприклад, за участю державного капіталу створені перестраховики у Польщі ("Polish Re") та Туреччині (Milli Re), працюють перестрахові компанії у Словаччині ("Triglav Re", "Sava Re"), у Боснії та Герцеговині ("Bosna Re"), у Латвії ("Riga Re").

У Росії сьогодні працюють близько 10–15 професійних перестраховиків [2, 49]. Не відстають у цьому питанні і ринки Узбекистану та Киргизстану, де з 2006 року почали працювати перші національні перестраховики. В Україні готується правова база перестраховальної діяльності, тому число перестраховиків може зрости. Поки що ж лідером є компанія "VAB RE", хоча серед крупних перестраховиків Росії, Словенії, Польщі за обсягами надходження страхових платежів вона займає лише 19 місце (таблиця 1). На сьогодні Уповноважений орган видає професійним перестраховикам єдину ліцензію на перестраховування, що дозволяє приймати ризики на перестраховування за усіма видами страхування.

Слід зазначити, що розвиток професійних перестраховиків дозволяє здійснити такий позитивний вплив на функціонуючий вітчизняний страховий ринок:

1) на етапі укладання прямого договору страхування страховики можуть погоджувати умови страхування, розробляти спільні програми страхування, що спрощує процедуру

перестраховування, яка починає діяти майже автоматично;

2) існування професійного перестраховика дає можливість страховим компаніям підписувати облігаторні перестрахові програми за ще не існуючими договорами страхування;

3) міжнародний ринок перестраховування характеризується достатньо високими тарифами та жорсткими андеррайтинговими вимогами. За таких умов, більшість українських страхових компаній не може отримати професійний перестраховальний захист у перестраховиків-нерезидентів. В цій ситуації саме внутрішній професійний перестраховик, знаючи особливості національного ринку, його специфіку та структуру, може запропонувати страховим компаніям індивідуальні програми перестраховування;

4) функціонування професійних перестраховиків дозволить сформуванню стабільний український ринок перестраховування з максимальним використанням його внутрішнього потенціалу з метою збільшення вхідних потоків перестраховування від перестраховиків-нерезидентів;

5) діяльність професійних перестраховиків дозволить максимально задовольнити інтереси страхувальників в отриманні надійного страхового захисту. Це пояснюється тим, що для професійних перестраховиків, перестраховування є профільним бізнесом, тому, іноді, щоб не втратити клієнтів-перестраховальників вони, як правило, йдуть їм назустріч в питаннях розгляду страхових виплат. Якщо ж перестраховування здійснюється між двома прямими страховиками, то ситуація щодо страхової виплати може бути ускладнена. Підтвердженням цієї думки є те, що в Росії 95% офіційно опублікованих судових позовів по відмовах у виплаті страхового відшкодування за перестраховальними договорами відбувається саме між прямими страховими компаніями [2, 49].

Для подальшого створення інституту професійних перестраховиків, на нашу думку, потрібно вирішити такі завдання:

1) створити систему законодавчого регулювання ринку перестраховальних послуг в

Таблиця 1

Показники діяльності найбільших перестраховиків Росії, Словаччини, Польщі та України за 9 місяців 2006 р. [7]

№ п/п	Перестраховик	Місто	Країна	Платежі, млн. дол.	Виплати, млн. дол.	Рівень виплат, %
1.	КАПІТАЛ ПЕРЕСТРАХУВАННЯ	Москва	Словаччина	159,90	95,23	59,56
2.	SAVA RE	Любляна	Росія	66,24	36,13	54,54
3.	ТВЕРСЬКЕ ПТ	Твер	Польща	51,34	14,20	27,65
4.	POLISH RE	Варшава	Росія	51,29	35,08	68,40
5.	МЕГАРУСС РЕ	Москва	Росія	33,60	2,91	8,66
6.	СТОЛІЧНИЙ ПЦ	Москва	Росія	30,13	4,79	15,88
7.	ТРАНССИБ РЕ	Красноярськ	Росія	29,30	4,34	14,80
8.	МОСКВА РЕ	Москва	Росія	28,76	15,20	52,84
9.	ЕКСПРЕС РЕ	Москва	Росія	28,34	0,44	1,55
10.	РОСНО-ЦЕНТР	Москва	Росія	2,68	0,41	15,17
11.	УНІВЕРСАЛЬНЕ ПТ	Москва	Росія	18,97	7,11	37,50
12.	РУСЬКЕ ПТ	Москва	Росія	17,83	3,26	18,31
13.	КОНЦЕПЦІЯ РЕ	Москва	Росія	12,40	4,32	34,85
14.	РЕНЕСАНС ПЕРЕСТРАХУВАННЯ	Москва	Росія	8,82	0,26	2,91
15.	РЕСО РЕ	Москва	Росія	6,19	0,76	12,28
16.	ВОСТОЧНА ПК	Хабаровськ	Росія	6,07	2,39	39,36
17.	АЗІЯТРАНС РЕ	Хабаровськ	Росія	5,71	2,80	49,04
18.	РОСЛЕС РЕ	Москва	Росія	3,79	0,64	16,91
19.	VAV RE	Київ	Україна	2,86	0,86	30,07
20.	НАХОДКА РЕ	Находка	Росія	2,76	1,46	53,06
21.	МИКОРА РЕ	Мосальськ	Росія	2,45	0,08	3,18
22.	ПРОФИЛЬ РЕ	Новосибірськ	Росія	1,91	0,79	41,25
23.	НАЦІОНАЛЬНЕ ПТ	Москва	Росія	1,69	0,93	54,88
24.	СЕРЕДНЬОВОЛЖСЬКА ПК	Самара	Росія	0,41	0,58	143,47
25.	НЕВСЬКЕ ПТ	Санкт-Петербург	Росія	0,16	0,05	27,63

Україні. Адже діючий Закон України "Про страхування" неповною мірою визначає перестраховання, що призводить до відсутності чіткого механізму взаємодії усіх учасників перестраховального процесу від моменту прийняття ризику та подальшого його супроводження (ретроцесія та декілька її етапів) до моменту врегулювання страхових випадків;

2) ліцензування перестраховальної діяльності. Необхідне загальне розуміння глибокої сутності перестраховання як засобу захисту інтересів, насамперед, страхувальників, як гарантії захисту їхніх інтересів та фінансової стійкості самого страховика. Відповідно, перестраховання як вид діяльності має здійсню-

ватися професійно, із дотриманням певних вимог, норм та підлягати ліцензуванню. Саме ліцензування перестраховальної діяльності в Україні та законодавче визначення статусу професійної перестраховальної компанії дозволить затвердити на ринку єдині термінологічні підходи, принципи та стандарти перестраховання, які будуть зрозумілими та доступними усім суб'єктам перестраховального бізнесу.

На сьогодні перестрахованням займаються всі суб'єкти страхового ринку, які отримали ліцензію на той чи інший вид страхування. Такий підхід породив невиправдану ніякими економічними законами взаємність, демпінгові страхові та перестрахові тарифи, відсутність єдиних

стандартів і вимог до договорів перестраховування. При цьому, за оцінками експертів, обсяг перестраховувальних операцій, що здійснюються страховими компаніями, значно більше, ніж операції спеціалізованих перестраховувальних компаній [3, 45]. На жаль, в Україні дотепер не діють вітчизняні спеціалізовані перестраховувальні компанії, капіталізовані настільки, щоб приймати ризики у межах України або акумулювати їх та розміщувати у своїх партнерів.

Необхідною умовою подальшого розвитку як страхового ринку, так і ринку перестраховування є підвищення фінансової ємності останнього шляхом створення національної перестраховувальної компанії, з тим, щоб усі страхові компанії, мали можливість, насамперед, скористатися можливостями внутрішнього ринку перестраховування і безпосередньо перестраховувати певну частину своїх ризиків.

Зокрема, ідею створення національної перестраховувальної компанії підтримують багато економістів-дослідників [5, 25; 1, 55; 6, 51].

Створення національної перестраховувальної компанії можливе у двох варіантах. Перший – у формі державної компанії. Багато країн на певному етапі створювали національні перестрахові компанії як складову державних фінансів [1, 56]. У Білорусі створено державну національну перестраховувальну організацію із статутним фондом 20 млн. євро, яка почала свою діяльність з 1 грудня 2006 р. Білоруські страхові компанії зобов'язані передавати їй у перестраховування 10% надлишкових ризиків у перший рік її діяльності (у другий рік – 20%, і так далі за аналогічною схемою). Решту ризику страховики будуть розміщувати серед інших білоруських страхових компаній або за межами країни. Таким чином, після закінчення 10-річного періоду планується довести частку державного перестраховика у перестраховуванні ризиків білоруських страховиків до 100%. Сьогодні ж у Білорусі за договором страхування компанія може утримати ризик в розмірі 20% власного капіталу, а решту зобов'язується передати у перестраховування.

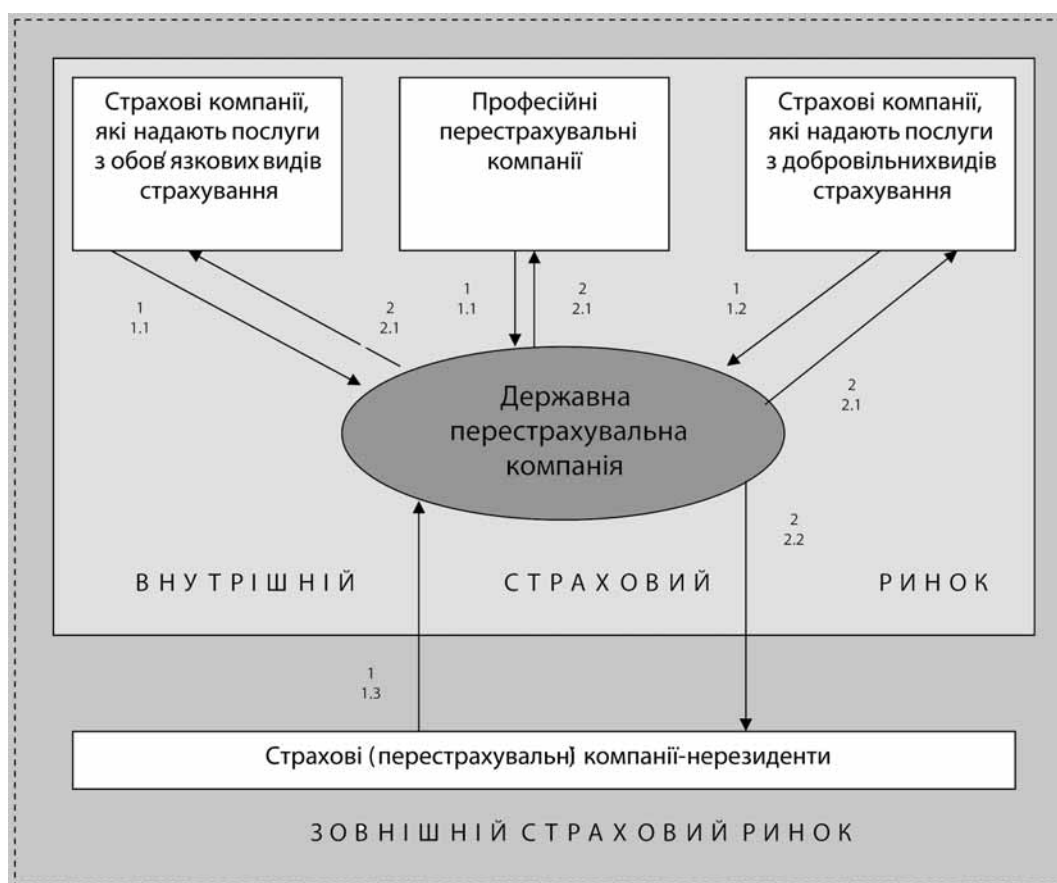
Другий варіант передбачає створення національної перестраховувальної компанії із доб-

ровільною участю в якості акціонерів прямих страховиків.

На нашу думку, найбільш доцільним є створення державної перестраховувальної компанії, оскільки це дозволить практично забезпечити безумовне виконання принципу соціальної відповідальності держави перед своїми громадянами, зокрема, в частині реалізації законів про обов'язкові види страхування, ініціатором введення яких вона виступає, що є актуальним на даному етапі розвитку страхового ринку України.

Створення в Україні державної перестраховувальної компанії – це не відмова від принципів ринкових механізмів господарювання, а одна з форм приватно-державного партнерства в страховому секторі економіки, що спрямована на вирішення завдань стійкого розвитку національної страхової галузі. У зв'язку з цим, слід звернути увагу на той факт, що більшість страховиків виступає в ролі страхових агентів крупних страхових компаній. Водночас невеликі та середні страхові компанії, які стабільно працюють на страховому ринку та мають, як правило, збалансовані страхові портфелі, досить часто з причин конкуренції бояться перестраховувати ряд індивідуальних ризиків у крупних страховиків. До цього слід додати, що перестраховування зазначених ризиків у перестраховувальних компаніях не викликає особливого професійного інтересу в останніх, оскільки їм вигідніше працювати з крупними індивідуальними портфелями ризиків, ніж з множиною невеликих портфелів, які досить часто на їх думку володіють високим ступенем страхового ризику. Створення державної перестраховувальної компанії дає можливість значною мірою ліквідувати цей недолік. Більше того, допуск усіх зареєстрованих та зацікавлених в здійсненні обов'язкових видів страхування компаній, за умови обов'язкової передачі ними частини ризиків, що прийняті у прямому порядку державній перестраховувальній компанії, дозволив би певною мірою вирішити проблему капіталізації вітчизняних страхових компаній.

Загальний механізм функціонування перестраховувальної компанії на страховому ринку наведено на рис. 1.

Примітки:

1 – передача частини ризику у перестраховання:

1.1 – обов'язкова передача;

1.2 – добровільна передача;

1.3 – добровільна передача від страховиків (перестраховиків-нерезидентів);

2 – перерозподіл ризику в державній перестраховальній компанії та подальша його передача (ретроцесія):

2.1 – на внутрішній ринок;

2.2 – на зовнішній ринок.

Рис. 1. Місце та роль перестраховальної компанії на страховому ринку

Водночас, слід зазначити, що, якщо потенціал такої компанії буде задіяний для участі у внутрішніх страхових операціях, то це, скоріш за все, призведе лише до перерозподілу внутрішнього перестраховального ринку без будь-якої відчутної користі для розвитку ринку в цілому. У випадку, якщо державна компанія буде орієнтована на роботу на зовнішніх ринках, вона при відповідному кадровому та фінансовому забезпеченні могла б принести реальну користь і державі, і внутрішньому ринку

перестраховання ринку (за рахунок ретроцесії на внутрішній ринок).

Підсумовуючи вищесказане, приходимо до таких висновків і узагальнень.

По-перше, в результаті якісної зміни діючої практики перестраховання, зокрема, за умов актуалізації та подальшого розвитку професійних перестраховиків, підвищиться ефективність використання потенціалу перестраховання та якість страхування в цілому. Як наслідок, професійні перестраховальні компа-

нії перетворяться у важливого і невід'ємного суб'єкта ринку страхових послуг.

По-друге, створення державної перестраховальної компанії дозволить:

1) гарантувати стабільний розвиток страхового ринку та сприяти укріпленню довіри потенційних страхувальників до нього;

2) збільшити сукупну ємність вітчизняного страхового ринку;

3) виступати не тільки покупцем, але й продавцем перестраховальних послуг та мінімізувати відтік валюти по міжнародних каналах перестрахування;

4) укріпити ринкові тенденції у розвитку страхової галузі України на основі рівного доступу усіх страховиків до обов'язкових видів страхування, всебічного розвитку конкуренції в сфері страхування, підвищення капіталізації страховиків, якості та розширення переліку послуг, що надаються ними.

По-третє, створення державної перестраховальної компанії, безперечно, посилить роль держави в страховому секторі економіки, але водночас дозволить вирішити у перспективі завдання стійкого розвитку національного ринку перестрахування.

Таким чином, розвиток ринку перестрахування та активізація діяльності професійних

перестраховиків в Україні є важливим фактором розширення сфер страхового бізнесу, забезпечує фінансову стійкість та платоспроможність страхових компаній.

Література

1. Гварлиани Т. Е., Балакирева В. Ю. *Денежные потоки в страховании*. – М.: Финансы и статистика, 2004. – 336 с.

2. Дедиков С. В., Шумилин А. А. *Факторы оценки надежности перестраховых компаний на российском страховом рынке* // Финансы. – 2007. – № 1. – С. 48–51.

3. Козлов А. *Перестрахование договоров страхования жизни* // Страховое ревью. – 2003. – № 10. – С. 45–47.

4. Мних М. В. *Перестрахування: Посіб. для студ. вузів*. – К.: Знання України, 2004. – 96 с.

5. Осадець С. С. *Предполагаемое влияние вступления Украины в ВТО на развитие национального рынка страховых услуг* // Материалы V Международного Ялтинского форума участников страхового рынка, 2005. – С. 24–25.

6. Худилел Н. Н. *Формирование единого страхового рынка в СНГ: причины, формы и тенденции* // Страховое дело. – № 1. – 2005. – С. 49–54.

7. www.insurancetop.com.